

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשב"ק פרשת אחרי קדושים תשפ"ג לפ"ק

יציא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף ש"ם

דרשת פרקי אבות

של אדם לעשות טוב ורע], ובטוב העולם נידון [במדת רחמים], והכל לפי רוב המעשה [המרבה במעשים טובים נותנים לו רחמים מרובים] ע"כ.

*

ונראה דהנה אומרים בכל יום קדושה שלשה פעמים, בתפלת שחרית ומנחה וקדושה דסידרא. ולדעת הזוה"ק (ח"ג צג.) היא בכלל מצות עשה דאורייתא של ונקדשתי בתוך בני ישראל (ויקרא כב-לב). ואיתא בטור (או"ח סימן קכה) שהקב"ה אומר, בשעה שמקדישין ואומרים קדוש קדוש וכו', אין לי הנאה בעולם כאותה שעה שעיניהם נשואות בעיני ועיני בעיניהם ע"כ. ואמרו (סוטה מט.) מיום שחרב בית המקדש בכל יום ויום מרובה קללתו משל חבירו וכו'. ואלא עלמא אמאי קא מקיים [מאחר שהקללה הולכת תמיד ורבה], אקדושה דסידרא [סדר קדושה, שלא תקנוה אלא שיהו כל ישראל עוסקין בתורה בכל יום דבר מועט, שאומר קריאתו ותרגומו, והן כעוסקין בתורה. וכיון שנוהג בכל ישראל בתלמידים ובעמי הארץ, ויש כאן שנים, קדושת השם ותלמוד התורה, חביב הוא], ואיהא שמיה רבא דאגדתא [שעונין אחר הגדה שהדרשן דורש ברבים, בכל שבת היו נוהגין כך, ושם היו נקבצין כל העם לשמוע, לפי שאינו יום של מלאכה, ויש כאן תורה וקידוש השם] ע"כ.

והנה אנו אומרים בקדושה (בתפלת מוסף) כתר יתנו לך ה' אלקינו מלאכים המוני מעלה, 'עם' עמך ישראל

במשנה (אבות ג-יד) הוא היה אומר, חביב אדם שנברא בצלם וכו' שנאמר (בראשית ט-י) כי בצלם אלקים עשה את האדם. חביבין ישראל שנקראו בנים למקום וכו' שנאמר (דברים יד-א) בנים אתם לה' אלקיכם. חביבין ישראל וכו' שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם, שנאמר (משלי ד-ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו ע"כ.

הנה על כל איש ישראל מאיר אור של צלם אלקים על פניו, בעוד שעומד בקדושתו כמו שנברא, ועל זה נאמר (דברים כח-י) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך. אבל אם חוטא ועומד ברשעתו, מסתלק ממנו הצלם אלקים. ועל זה אמרו (שבת קנא:.) אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה ע"כ. ועם כל זה כאשר האדם חוזר בתשובה מאיר עליו שוב הצלם אלקים, וכמו שפירש באלשיך (ישעיה א-יב) הכתוב (שמות לד-כג) שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה' אלקי ישראל, שגם אם במשך השנה לא הצליח בעבודת הקודש, מכל מקום במועדי ה' צריך כל אחד להתעלות שיחזור עליו הצלם אלקים שהיה לו מתחלת יצירתו. ויראה על כל זכורך את פני האדון ה' אלקיך, היינו הצלם אלקים יתראה על פניו של כל אחד. ועל זה אנו מתפללים, ברכנו אבינו כולנו באור פניך, שנזכה להיות עלינו הצלם אלקינו בשלימותו. – וכיון שהמשנה מספרת לנו חביבותן של ישראל בשלשה דברים, מסתמא יש שילוב וקשר זה עם זה, ויש להבין ענינו.

והמשנה ממשכת (ג-טו) הכל צפוי [כל מה שאדם עושה בחדרי חדרים גלוי לפניו], והרשות נתונה [בידו

– וזה מוסר השכל על גודל מעלת חביבות ישראל לפני אביהם שבשמים, שהשירה שלנו חשובה יותר משירת המלאכים, שאנו אומרים שירה בכל שעה, ומקדישים שמו שלש פעמים ביום, והמלאך היותר גדול אין לו זכות זה אלא פעם אחת ביום.

ויש להוסיף בזה עוד, כי הקדושה שאנו אומרים למטה, יש לה חשיבות וערך הרבה יותר משירת המלאכים, והטעם שחביב יותר שירת ישראל, הוא על דרך משל, לשר העומד בבית המלך, ורואה גודל כבוד מלכותו, ואין שם גם אחד שונא ומתנגד להמלך, והוא משורר ומביע שבחו של המלך, אין שירתו דומה לשר שנשבה למדינת אויב המלך, ושם בשביה הוא עומד על נס ואומר אני נאמן להמלך שלי ומביע שבחו, אשר אין ערוך לכבוד המלך שמתעלה בזה, הרבה יותר מהשירה שנאמר לפניו בפלטין שלו, גם אם יאמר רק דיבורים מועטים. וכמו כן, המלאכים שוכני מעלה, רואים כבוד ה' תמיד, אין חשיבות לשירתם, כמו בני ישראל 'קבוצי מטה', שוכני חומר הגוף, בעולם שכולם כופרים בהשגחתו יתברך, ואנו משבחין ומעריצין וממליצין את שם האל-המלך הגדול.

ולכן כשעולה למעלה השירות של המלאכים עם שירות ישראל להיות כתר בראש אלקים, הכתר היותר חשוב להיות פארו של המלך, היא משירתם של ישראל קבוצי מטה, ושוב כתר יתנו לך ה' אלקינו מלאכים המוני מעלה, שמשלבת יחד עם הכתר של עמך ישראל קבוצי מטה.

*

אך יש לומר עוד בפירושא של כתר יתנו לך ה' אלקינו מלאכים, עם עמך ישראל קבוצי מטה, דאיתא במדרש בפרשתנו (ויק"ר כד-ח), קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם (ויט-א), רבי אבין אמר משל לבני מדינה שעשו ג' עטרות למלך, מה עשה המלך, נתן בראשו אחת, ושתיים בראשם של בניו. כך בכל יום ויום העליונים מכתירין להקב"ה ג' קדושות, מה הקדוש ברוך הוא עושה, נתן בראשו אחת, ושתיים בראשן של ישראל, הדא הוא דכתיב דבר אל כל עדת בני ישראל קדושים תהיו, והתקדשתם והייתם קדושים ע"כ. ואם כן מהכתרים שהמלאכים נותנים להקב"ה, חלק מהם ניתן כביכול בראש הקב"ה, והשאר ניתנים על ראשי בני ישראל הקבוצים מטה. וזהו שאומרים

קבוצי מטה, קדוש קדוש וגו'. ולכאורה יש להבין דהא בנוסח הקדושה אנו אומרים נקדישך ונעריצך כנועם שיח סוד שרפי קודש המשלשים לך קדושה, והיינו שהמלאכים הם המתחילים לקדש השם, ואנו מקדישים ומעריצים כמוהם למטה בתחתונים. ואם כן למה אמר שהמלאכים נותנים כתר עם עמך ישראל, שמשמעו שאנו מקדימים הכתר, ושוב המלאכים נותנים כתר יחד עם ישראל, הלא הדברים להיפוך, שאנו נותנים כתר יחד עם המלאכים. והרי המלאכים כבר נבראו ביום השני (ב"ר א-ג), ומאז הם אומרים שירה, והאדם נברא רק ביום הששי.

וראיתי בספר כל בו (סימן לו) שהוא על פי המדרש, כי המלאכים שש כנפים לאחד (ישעיה ו-ב), כל כנף אומר שירה אחת ביום בששת ימי החול, וכשמגיע שבת אומרים החיות לפני המקום, רבונו של עולם, אין לנו עוד כנף, והקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד בארץ שאומר לפני שירה, אלו ישראל, זה שאמר הכתוב (שם כד-טז) מכנף הארץ זמירות שמענו. ושלא לחלק בתפלת יוצר, לא תקנו כך אלא במוסף ע"כ. ובתוספות (סנהדרין לו: ד"ה מכנף) הביאו מתשובת הגאונים דלכן אין בני ארץ ישראל אומרים קדושה אלא בשבת ע"ש.

ויש לומר עוד, דאיתא בגמרא (חולין צא:) חביבין ישראל לפני הקב"ה יותר ממלאכי השרת, שישראל אומרים שירה בכל שעה, ומלאכי השרת אין אומרים שירה אלא פעם אחת ביום, ואמרי לה פעם אחת בשבת, ואמרי לה פעם אחת בחודש, ואמרי לה פעם אחת בשנה, ואמרי לה פעם אחת בשבוע, ואמרי לה פעם אחת ביובל, ואמרי לה פעם אחת בעולם. וישראל מזכירין את השם אחר שתי תיבות, שנאמר (דברים ו-ד) שמע ישראל ה' וגו', ומלאכי השרת אין מזכירין את השם [בשירתם] אלא לאחר ג' תיבות, כדכתיב (ישעיה ג-א) קדוש קדוש קדוש ה' צבאו'ת. ואין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה, שנאמר (איוב לה-ו) ברן יחד כוכבי בקר [ישראל המשולים לכוכבים], והדר ויריעו כל בני אלקים ע"כ. ואם כן הגם שעצם הקדושה היא בשורשן שירת המלאכים, ואנו מקדישין ומעריצין בלשונם, כנועם שיח סוד שרפי קודש, אבל יום יום אין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה. ועל כן כתר יתנו לך ה' אלקינו מלאכים המוני מעלה עם עמך ישראל קבוצי מטה, שאין הם מתחילים עד שעולה מתחלה שירתם של ישראל.

כתר יתנו לך ה' אלקינו מלאכים המוני מעלה, והכתר שלהם ניתן לא רק בראש הקב"ה, אלא הם גם עם עמך ישראל קבוצי מטה, כי ה' נותן שתים בראשם של בניו.

*

אך אכתי צריך ביאור מאמרם שנותן ה' שתי כתרים בראשם של ישראל, הלא דרכן של בני אדם ללכת בכתר אחד על הראש ולא בשתים, ומהו ענין השתי כתרים. אבל באמת מצינו כן גם במתן תורה, דאיתא בגמרא (שבת פח.) בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, באו ששים רבוא של מלאכי השרת, לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שתי כתרים [מזיו השכינה], אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע, וכיון שחטאו ישראל ירדו מאה ועשרים רבוא מלאכי חבלה ופרקום וכו', וכולן זכה משה ונטלן ע"ש. הרי שיתכן שתי כתרים לכל אחד מישראל, ומשה רבינו זכה לששים רבוא כתרים.

ולענינינו יש לומר, כי הנה ידוע גודל מעלת בעלי תשובה, כמה חביבים הם לפני המקום, אשר לא ידח ממנו נדח, וכמבואר ברמב"ם (ה' תשובה ב-א) אפילו עבר כל ימיו ועשה תשובה ביום מיתתו ומת בתשובתו, כל עונותיו נמחלין שנאמר (קהלת יב-ב) עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים ושבו העבים אחר הגשם, שהוא יום המיתה, מכלל שאם זכר בוראו ושב קודם שימות נסלח לו ע"כ. ואיתא בגמרא (סוכה ג.) דבשמחת בית השואבה, יש מהן אומרים אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו, אלו חסידים ואנשי מעשה. ויש מהן אומרים אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו, אלו בעלי תשובה. אלו ואלו אומרים, אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחול לו ע"כ.

והנה אומרים (בתפלת נעילה) וימינך פשוטה לקבל שבים (וכן הוא במדרש תנחומא בשלח טו), ויש להבין למה דייק שימינו מקבל שבים, הלא ה' מקרב בעלי תשובה בשתי ידים, עד שאמרו (ברכות לד:) מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אין עומדין שנאמר (ישעיה נז-ט) שלום שלום לרחוק ולקרוב, לרחוק ברישא והדר לקרוב ע"כ. ובמקום אחר נאמר סתמא, ידו פתוחה לקבל שבים (דב"ר ב-ב).

ונראה דאיתא בגמרא (שבת קד.) אמרו ליה רבנן לרבי יהושע בן לוי, אתו דרדקי האידינא לבי מדרשא

ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר כוותייהו וכו'. קו"ף קדוש, רי"ש רשע. מאי טעמא מהדר אפיה דקו"ף מרי"ש [שאחוריו של רי"ש לגבי הקו"ף], אמר הקב"ה אין אני יכול להסתכל ברשע. ומאי טעמא מהדרה תגיה דקו"ף [כמין זי"ן שעושין בסופו של גג קו"ף] לגבי רי"ש, אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו כתר כמותי. ומאי טעמא כרעיה דקו"ף תלויה [שאינה נדבקת עם גגה], דאי הדר ביה ליעייל ע"כ. הרי לנו עד כמה החביבות של הקב"ה גם לרשע שחוזר לה'.

אך אכתי צריך ביאור, אם הקב"ה אומר אין אני יכול להסתכל ברשע, אם כן למה אות ק' קודם לאות ר', שעדיין הקב"ה רואה אחוריו של הרשע, הוי ליה לסדר אות ק' אחר הר', שלא יראה הרשע כלל. אבל הקב"ה רצה לרמוז לנו, שגם בהיותו עדיין רשע, הוא צופה לרשע וחפץ בהצדקו, שהגם שלא יוכל להסתכל בפניו, אבל רואה אותו מאחוריו, ועומד ומצפה שהרשע יחזיר לו פנים שיוכל לקרבנו. והנה אם האות ק' היה אחר האות ר', שאינו מסתכל על הרשע כלל, אז היה הר' בימין והק' בשמאל, אבל ממה שהק', הוא הקב"ה, עומד לימין של האות ר' שהוא הרשע, מזה נוכל לראות שמצפה ה' על תשובתו, וימינו פשוטה לקבל שבים, ממה שהוא עומד בימין ולא בשמאל, זה עצמו מורה שעומד ומצפה, וצופה לרשע וחפץ בהצדקו.

ול עוד, מהדרה תגיה דקו"ף לגבי רי"ש, אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו כתר כמותי, הרי לנו גודל חביבותו של מקום לבעלי תשובה, אשר לא רק שקושר לו כתר, אלא כתר כמותי כביכול. ויש להוסיף עוד, דהנה מתחלה דרשו הדרדקי, אל"ף ב"ת גימ"ל דל"ת, על תורה וגמילות חסדים, ז"ח ט"י כ"ל, אם אתה עושה כן, הקב"ה זן אותך, וזן אותך, ומטיב לך [היינו טי"ת], ונותן לך ירושה [היינו יו"ד], וקושר לך כתר [היינו כ"ף] לעולם הבא [היינו למ"ד] ע"כ. הרי כי להצדיק העוסק בתורה ובגמילות חסדים, הקב"ה קושר לו כתר לעולם הבא. ושוב רימוז כי לבעלי תשובה הקירבות הוא עוד יותר שקושר לו כתר כמותי, שהתגיה של הקו"ף, שהוא הקב"ה, זה נותן על ראשו של הבעל תשובה.

*

והנה מצינו כיוצא בה עוד הפעם באותיות התורה, דאיתא בגמרא (מנחות כט:) מפני מה נברא העולם

ונראה דאיתא ברש"י (בראשית א-א) בראשית ברא אלקים, ולא אמר ברא ה', שבתחלה עלה במחשבה לבראתו במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים, הקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין, היינו דכתיב ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים ע"כ. ויש לומר כי מתחלה כשעלה במחשבה לברוא במדת הדין, אז היתה הבריאה באות בי"ת, אבל אחר ששיתף מדת הרחמים נברא באות ה"א. והיינו כי האות בי"ת אין בו פתח מיוחדת לקבל שבים, אלא פתוח כאכסדרה, שכל הרוצה לצאת יוצא, ואם רוצה לחזור לעייל בהך דיצא, ולא מסייעין לו בפתח חדש, אבל כאשר שיתף מדת הרחמים אז נפתח פתח חדש לבעלי תשובה, ונברא באות ה"א, דבא ליטהר מסייעין ליה, ופותחין לו פתחא יתירה מלמעלה שיוכל לחזור. ולכן ב'ראשית ברא אלקים, בתחלה כשנברא במדת הדין אז היה האות בי"ת ראשית הבריאה, אבל אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, בה"א בראם, זה היה ביום עשות הוי"ה אלקים ארץ ושמים, כאשר שיתף מדת הרחמים להבריאה אז בה"א בראם.

*

ובזה נבוא אל המכוון, כי היוצא לנו מזה, שלצדיקים העוסקים באל"ף בינה גמול"ל דלי"ם, נותן להם הקב"ה כתר על ראשם, כמו שרימוזו באות כ"ף. אך גם לרשעים שחזרו בתשובה, רימוזו באות קו"ף רי"ש, שנותן לו כתר כמותו על ראשו. והנה בכל יום ויום מכתירים המלאכים להקב"ה שלש קדושות, שלשה עטרות למלך, ונותן אחת בראשו, ושתים בראשן של כל ישראל, כתר אחד להצדיקים הקדושים, וכתר שני להבעלי תשובה. והדא הוא דכתיב, דבר אל כל עדת בני ישראל קדושים תהיו, אלו הצדיקים שלא חטאו ועומדים בקדושתם, ולהם נאמר קדושים תהיו, שימשיכו להיות קדושים. ושוב אמר על הרשעים שחוזרים בתשובה מטומאתם, והתקדשתם, שצריכין לצאת מטומאתם להתקדש, וגם אתם והייתם קדושים, ושלום שלום לרחוק ולקרוב, לרחוק ברישא.

והנה המלאכים אומרים שלש קדושות, קדוש קדוש קדוש ה' צבאו'ת מלא כל הארץ כבודו (ישעיה ו-ג), ומתרגמינן ומקבלין דין מן דין ואמרין קדיש בשמי מרומא, עילאה בית שכינתיה, קדיש על ארעא עובד גבורתיה, קדיש לעלם ולעלמי עלמיא, ה' צבאו'ת מליא כל ארעא זיו

הזה בה"א, מפני שדומה לאכסדרה [שפחותה מתחתיו] שכל הרוצה לצאת [ממנו לתרבות רעה] יוצא. ומאי טעמא תליא כרעיה, דאי הדר בתשובה מעיילי ליה [בפתח העליון בין רגל שבתוכו לגגו]. ופריך וליעייל בהך [פתח התחתון דנפיק ביה], ומשני לא מסתייעא מילתא [דהבא ליטהר בעי סיוע מפני יצר הרע, הלכך עבדי ליה סיוע פתח יתירה], כדאמר ריש לקיש מאי דכתיב (משלי ג-ד) אם ללצים הוא יליץ [פותח לו להיות לץ] ולענוים יתן חן, בא לטהר מסייעין אותו [אלמא בעי סיוע], בא לטמא פותחין לו. ומאי טעמא אית ליה תאגא [לה"א, כתר קטן בסוף גגו], אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו כתר ע"כ.

ובדרשות חתם סופר (לראש השנה א:; ובנדמ"ח דרוש ג) כתוב לפרש מה שאומרים, הפותח יד בתשובה לקבל פושעים וחטאים, כי אות ה"א פתוחה לבעלי תשובה, והנה סוד הה"א הוא דו פרצופים (תיקו"ז סט, קד.), והיה ראויה להיות צורת הה"א כמו ד' ובתוכה וא"ו, משום ד"ו פרצופים, ומכל מקום אין עושים כן אלא צורת יו"ד בתוכה (עיין בית יוסף א"ח סימן לו, בצורת אות ה"א). והטעם משום שהקב"ה חותר חתירה רבה לבעלי תשובה ויהיה פתח מרווח. וזהו הפותח י"ד בתשובה לקבל פושעים וחטאים, פירוש שפותח פתח של יו"ד דל"ת, היינו י"ד, כדי לקבל פושעים וחטאים, ומשום הכי לא נעשה פתח מד"ו אלא מי"ד ע"כ. [ועל זה רימוז הכתוב (תהלים קז-ב) יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר, שהפתח של הי"ד אינו פתח צר, כמו ד' ובתוכה ו', אלא צורת ה"א היא י"ד רחב, פתח מרווח לקבל בעלי תשובה].

ואם כן מעלת הבעלי תשובה נכפל באותיות התורה, מתחלה באות ה', ומגודל החביבות חוזר על זה עוד הפעם בי"ד אותיות אחריו, אות קו"ף. וזהו הרמז שיד"ו פתוחה לקבל שבים, אשר אחר שגילה לנו כבר פעם מעלת הבעל תשובה, פתח בזה עוד הפעם בי"ד אותיות אחריו, לרמוזו באות קו"ף.

*

והנה בגמרא דידן (שם) מבואר דהעולם הזה נברא באות ה"א, שנאמר (בראשית ב-ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרי בהבראם אלא בה"א בראם ע"כ. ובמדרש (ב"ר א-ב) אמרו שנברא העולם באות בי"ת ע"ש.

וגם הם חשובים בעיני ה', ואשרי זקנותנו שכיפרה ילדותנו. ועל שניהם תשת עלי כפכ"ה, יש כתר על ראשיהם שנרמז באות כ' באותיות התורה.

*

ובזה נחזור למשנתנו, שמתחלת בחביבותן של ישראל שנבראו בצלם אלקים. ואמר שוב, שגם אם נכשלו וחסטאו והוסר מעליהם הצלם, עם כל זה בידם לתקן זאת בתשובה ולהחזירה. והגם דמלך שמחל על כבודו אינו מחול (כתובות יז.), מכל מקום ישראל הם בנים למקום, ואב שמחל על כבודו מחול (קידושין לב.), וכמו שהאריך בזה בבני יששכר (שבת ט-י). ועל כן מסמיך המשנה לזה, חביבין ישראל שנקראו בנים למקום, ושפיר יכולים לחזור ולקבל הצלם אלקים בתשובה, כי בנים אתם לה' אלקיכם. והנה ראייה לזה כי ישראל בנים למקום אנו רואים במתן תורה, שטענו המלאכים (תהלים ח-ב) תנה הדרך על השמים (שבת פח:). ומבואר בראש דוד להחיד"א (פ' ברכה) שטענתם היתה מדין בר מיצרא (חור"מ סימן קעה). והתירוץ הוא, כי ישראל בנים למקום, ולגבי בן ליכא דינא דבר מיצרא ע"כ. והיינו דסיים עלה, דבשביל שהם בנים למקום, חביבים הם שניתן להם כלי חמדה, שישראל קיבלו התורה שהמלאכים חמדוה וביקשו תנה הדרך על השמים, וניתן להם לישראל, כי לבן ליכא דינא דבר מיצרא.

ועל זה ממשיך המשנה אחר זה, הכל צפוי והרשות נתונה, יש בחירה לכל אחד לבחור באיזה דרך שרוצה לילך, 'ובטוב' העולם נידון, כי התביעה על האדם הוא, שהגם שבשעת החטא לא היה יכול להתגבר, אנת נורא ואנא בישראל, מכל מקום הרי ידו פתוחה לקבל שבים, עד שקושר לו כתר כמותו, ולמה לא שב אחר החטא. והנה האות קו"ף אשר בה נרמז שקושר לו כתר כמותו, הוא מספר אות י"ט בהאותיות, בגימטריא 'בטוב', ואמר ובטוב העולם נידון, שהדין תהא למה לא התבונן בהאות קו"ף, שעומד מימינו של הרשע, וצופה לרשע וחפץ בהצדקו, ועבור זה תהא הדין, שיש להתבונן מזה גודל מעלת בעלי התשובה.

יקריה. ושלש קדושות אלו הם שלשה עטרות, והעטרה של קדיש לעלם ולעלמי עלמאי, זה נותן הקב"ה על ראשו, ושוב יש עטרה של קדיש בשמי מרומא עילאה, זהו העטרה של הצדיקים שמקושרים תמיד במחשבתם למעלה בשמים, ושוב יש עטרה קדיש על ארעא, היינו להבעלי תשובה שהיו משוקעים בארציות העולם, עובד גבורתיה, שמתגברים על יצרם לשוב בתשובה שלימה, גם להם קושר כתר כמותו.

*

ואיתא בגמרא (סנהדרין לח:): אמר רב יהודה אמר רב בשעה שבקש הקב"ה לבראות את האדם, ברא כת אחת של מלאכי השרת, אמר להם רצונכם נעשה אדם בצלמנו, אמרו לפניו רבונו של עולם מה מעשיו, אמר להן כך וכך מעשיו ע"כ. וכתוב באבן שלמה (ריש פ' בראשית) שמעתי מפ"ק אאזמו"ר הגה"ק בעל שו"ת קול אריה זי"ע שפירש דמלאכי השרת שאלו מה אנוש כי תזכרנו, הלא יש לך מלאכים העובדים אותך באימה ויראה הרבה יותר מן האדם, והשיב הקב"ה שהאדם יש לו בחירה ויכול לעשות היפוך רצוני ומתגבר על יצרו ועובד את ה', מה שאין כן המלאכים אין להם נטיה לרע שאין להם יצר הרע. וזה שאמרו כך וכך מעשיו, שיכול לעשות כך או כך עכ"ד.

ולפי מה שנתבאר יש לומר, כי המלאכים שאלו מה מעשיו, הלא אתה יודע כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת ז-כ), ולמה הוא חשוב אצלך לבראם. והשיב להם כ"ך וכ"ך מעשיו, כ"ך רומז על ב' אותיות של כ"ף, אשר לא רק לצדיקים יש כתר, אלא גם לרשעים שחוזרים בתשובה יש כתר, והם חביבים עלי עוד יותר מהצדיקים, ובשבילם נברא העולם.

וזהו שאמר הכתוב (תהלים קלט-ה) אחר וקדם צרתני ותשת עלי כפכה, כי ישנם עובדי ה' חסידים ואנשי מעשה, שעובדים את ה' מימי נעוריהם 'מקדם', אשרי ילדותנו שלא ביישה זקנותנו. אבל יש בעלי תשובה שהתחילו עבודתם מ'אחור', כאשר עברו ימי נעוריהם,

סעודה שלישית

ויש לומר עוד, דהנה במדרש (ויק"ר כ-ט) איתא, דחטאם היה שלא היו להם בנים, מפני שלא נשאו. רבי לוי אומר שחצים היו, הרבה נשים היו יושבות עגונות ממתיונות להם, מה היו אומרים, אחי אבינו מלך, אחי אמנו נשיא, אבינו כהן גדול, ואנו שני סגני כהונה, אי זו אשה הוגנת לנו ע"כ. ובספר מנחה בלולה כתוב, דכיון שמי שאין לו בנים חשוב כמת (גדרים סד:), לכן אמר קרא כי אחרי מות, מאחר שהיו חשובים כמתים, על כן בקרבתם לפני ה' וימותו ע"כ. ונראה כי בהיות שאשכון את דכא (ישעיה נז-טו), ובבעלי גאווה אין אני והוא יכולים לדור בעולם (סוטה ה:), וכיון שבקרבתם לפני ה' נכנסו שחצים, על כן וימותו.

וביתר ביאור, כי הנה להלן בפרשה אחר סדר עבודת יום הכיפורים, אמר הכתוב (טו-לד) על אהרן, ויעש כאשר צוה ה' את משה. וברש"י להגיד שבחו של אהרן, שלא היה לובשן לגדולתו, אלא כמקיים גזירת המלך ע"כ. ולכאורה יש להבין, הלא עבודת יום הכיפורים היתה בבגדי לבן פשוטים, ומה מקום היה לחשוב גדולה בבגדים אלו. ויותר יוצדק להודיע לנו זאת בלבישתו בגדי זהב כל השנה כולה, שהם לכבוד ולתפארת. ומה גם שבעיצומו של יום יחשוב אהרן בלבישת הבגדים לגדולתו.

ונראה בהקדם טעם שלבש הכהן בגדי לבן כשנכנס לפניו, דהנה הכתוב אומר, וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו (טו-זי). ובמדרש (ויק"ר כא-ב) אמר רבי אבהו וכהן גדול לא אדם היה. אלא כההוא דאמר רבי פנחס בשעה שהיה רוח הקודש שורה עליו היו פניו בוערות כלפידים עליו, הדא הוא דכתיב (מלאכי ב-ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו', כי מלאך ה' צבאו'ת הוא ע"כ.

ובתוספות (יומא לט: ד"ה נודמן) כתבו, דבירושלמי (יומא א-ה, ה-ב) איתא, וכל אדם לא יהיה באהל מועד, ואפילו מלאכים דכתיב (יחזקאל א-ג) ודמות פניהם פני אדם ע"כ. ובאהבת חיים (ליום הכיפורים) הביא מהרה"ק מוהרי"ד מבעלזא זי"ע שהקשה, דאם כן איך משני רבי אבהו שהכהן גדול היה נכנס כי מלאך ה' צבאו'ת הוא, הא רבי אבהו בעצמו שם בירושלמי קאמר דגם המלאכים לא היו יכולים להיות שם. ותירץ דמלאך שנעשה מאדם, כמו הכהן גדול, רשאי ליכנס, עיין שם בטעמו. והנה מצינו במלאכים שנאמר עליהם (שם ט-ב) לבוש בדים, והיינו שמלבשויהם הם

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה' וימותו (טו-א). המפרשים דקדקו כי תיבת 'וימותו' מיותר, דהא כבר אמר אחרי מות שני בני אהרן. ובתוספות (גיטין ס. ד"ה ופרשת) הקשו דאיתא במדרש (ב"ר מד-ה) ד'אחר' סמוך ו'אחרי' מופלג, ולמה נאמר כאן 'אחרי' מות, הא פרשה זו נאמרה בו ביום. גם מה שאמר בקרבתם 'לפני' ה', צריך ביאור.

ונראה דהנה נשמת האדם חושקת להתדבק לשורשו למקור החיים, על דרך נכספה וגם כלתה נפשי (תהלים פד-ג), שהתענוג להתדבק בה' היא עד כלות הנפש, וכמו שנאמר (שיר ח-ו) כי עזה כמות אהבה, אך בהיות שהנפש שוכנת בתוך הגוף שמתאוה לדברים גשמיים של חיי עולם הזה, על כן יש מסך המבדיל להנפש שאינה יוצאת. אבל נדב ואביהוא נתדבק נפשם בה' ומתו. וכמו שפירש באור החיים הק', בקרבתם לפני ה' וימותו, שדיבר ה' למשה דרך מיתתן שהיתה על זה הדרך, בקרבתם לפני ה', פירוש שנתקרבו לפני אור העליון בחיבת הקודש, ובוזה מתו. והוא סוד הנשיקה שבה מתים הצדיקים. והנה הם שוים למיתת כל הצדיקים, אלא שההפרש הוא, שהצדיקים הנשיקה מתקרבת להם, ואלו הם נתקרבו לה. והוא אומר בקרבתם לפני ה'. ואומר וימותו בתוספות וא"ו, רמז הכתוב הפלאת חיבת הצדיקים, שהגם שהיו מרגישים במיתתם, לא נמנעו מקרוב, לדביקות נעימות עריבות ידידות חביבות חשיקות מתיקות עד כלות נפשותם מהם והבן. ובחינה זו אין מכיר איכותה, והיא מושללת ההכרה, לא מפי מין האנושי, ולא מפי כתבו וכו' ע"כ.

אמנם אכתי צריך ביאור, איך באו נדב ואביהוא לידי כלות הנפש, למה לא היה גופם מפסקת מלבוא לידי דביקות גדולה כזו. וצריך לומר שמגודל קדושתם הם כבר זיככו את גופם, להפוך אותה מחומר לצורה, ועל דרך שאמרו (ברכות גג) זאת התורה אדם כי ימות באהל (במדבר יט-יד), אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, ואחר שכבר המיתו את גופם ונתהפכה לצורה, לא היה להם מסך המבדיל ובאו לידי דביקות עד כלות הנפש בבואם אל הקודש. וזהו שאמר 'אחרי מות שני בני אהרן', אחר זמן רב שהמיתו נדב ואביהוא את עצמם באהלה של תורה, וזיככו גופם, ולכן 'בקרבתם לפני ה' וימותו', נתדבק נפשם בה' עד כלות הנפש.

בד, והכהן גדול כשנכנס לפני ולפנים הוצרך להיות כמלאך, על כן לבש בכניסתו בגדי בד, כדרכי המלאכים, ולעוררו גם כן להתקדש כמלאך בכניסתו.

ומעלה יש בלבישת בגדי לבן מעלה נפלאה להכהן גדול, שהוא נכנס לפני ולפנים, אשר כל אדם לא יהיה שם, וגם מלאך אינו רשאי ליכנס, והוא נכנס לעבודתו, כי הוא נתהפך למלאך אלקים, שגדול עוד במדריגתו ממלאך, דהרי לכן לובש לבושי בד של מלאכים, ויתכן שיהא בלבישתו התנשאות. על כן הודיע לנו הכתוב על אהרן הכהן שלא היה לובשן לגדולתו, לבוא על ידם לזיחות הלב על מעלתו, אלא לובשן כאשר צוה ה' את משה, ונשאר בענותנותו כמו שהיה.

*

ובזה יתבאר מצות ה' ביום הכיפורים, ורחץ במים את בשרו ולבשם (טו-ד). וברש"י אותו היום טעון טבילה בכל חליפותיו. וחמש פעמים היה מחליף מעבודת פנים לעבודת חוץ ומחוץ לפנים, ומשנה מבגדי זהב לבגדי לבן ומבגדי לבן לבגדי זהב, ובכל חליפה טעון טבילה ושני קדושי ידים ורגלים מן הכיור (יומא לב.) ע"כ.

ולכאורה יש להבין, דבשלמא כשמשנה מעבודה קלה לעבודה חמורה, מעבודת חוץ בבגדי זהב, לעבודת פנים בבגדי לבן, שפיר מובן דצריך טבילה, כיון שקדושתה יתירה ולא טבל אלא לקדושה קלה מזו. אבל בטבל ללבישת בגדי לבן, למה צריך טבילה שנית ללבישת בגדי זהב שהיא קלה יותר. והרי מצינו כיוצא בה במשנה (חגיגה יח:) טבל למעשר אסור לתרומה, טבל לתרומה אסור לקודש, אבל טבל לחמור מותר לקל.

ויש לומר דכיון דכניסת פנים בבגדי לבן אסורה לאדם ומותרת רק לאדם שנתהפך בקדושתו למלאך, אם כן הכהן גדול על כרחק מעלה על דעתו גודל מעלתו היום שהוא לאמיתו מלאך, דאם לא כן אסור לו ליכנס, ועל מחשבת זיחות הלב שיש בה סרך גאווה, ותועבת ה' כל גבה לב, הוצרך בצאתו לטבול להסיר מעצמו טומאה זו, קודם שמתקרב לעבודה שלאחריו.

ובהיכל הברכה (פ' תשא רעו:) כתב בשם הרד"ק החוזה מלובלין זי"ע שאמר, אין גרוע בעולם כמותי, אפילו יאמר לי מלאך השם שאני צדיק, איני מאמין לו. אם יאמר לי הקב"ה בעצמו שאני צדיק, אאמין לו על אותו רגע

ולא יותר, כי בניקל יוכל לרחות לשאול תחתית ע"כ. (ועיין בייטב לב פ' נח עה"פ תמים היה בדורותיו). וכמו כן הכהן גדול בשעה שנכנס על כרחק היה צריך להיות כמלאך, אבל בצאתו משם, יתכן שיוכל לאבד עולמו בשעה אחד.

ועל זה אמר הכתוב להכהן גדול, ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבואו אל הקודש והניחם שם (טו-כג). וברש"י מלמד שטעונין גניזה ע"כ. והיינו כי בכניסתו כאשר לבש בגדי הבד, הלא הוצרך להאמין שהוא כמלאך לבוש הבדים, כי אדם לא יהיה באהל מועד. אמנם זהו רק על אותה שעה שהיה שם, אבל כאשר יצא משם הכהן, אז נצטוו ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבואו אל הקודש, יפשוט ויסלק עצמו ממה שחישב על מעלתו בלבישת בגדי הבד, והניחם שם, שטעונין גניזה, שלא ימשיך זיחות לבו, כי זה היה רק לשעתו כאשר נכנס, אבל בצאתו יתכן שנפל כבר ממדריגתו, שהרי הוא צריך טבילה להתקדש לעבודה שלאחריו.

*

וזוהו הענין שאמרו חז"ל (יומא ט.) מאי דכתיב (משלי י-כז) יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה. יראת ה' תוסיף ימים, זה מקדש ראשון שעמד ארבע מאות ועשר שנים ולא שמשו בו אלא שמונה עשר כהנים גדולים. ושנות רשעים תקצרנה, זה מקדש שני שעמד ארבע מאות ועשרים שנה ושמשו בו יותר משלש מאות כהנים, צא מהם ארבעים שנה ששמש שמעון הצדיק, ושמונים ששמש יוחנן כהן גדול, עשר ששמש ישמעאל בן פאבי, ואמרי לה אחת עשרה ששמש רבי אלעזר בן חרסום, מכאן ואילך צא וחשוב כל אחד ואחד לא הוציא שנתו ע"כ. והיינו כי הכתוב (טו-ב) מזהיר, ואל יבא בכל עת אל הקודש מבית לפרוכת, אל פני הכפורת אשר על הארון, ולא ימות [שאם בא הוא מת], כי בענן אראה על הכפורת [ולפי שגילוי שכינתו שם, יזהר שלא ירגיל לבוא] ע"כ. ולא הותר להכהן גדול ליכנס לפניו רק בשביל שלא היה אדם אלא מלאך, אבל הכהנים הגדולים בזמן בית שני, שלא היו במדריגה זו להיות כמלאך בכניסתם, לא הותרו להכנס, והתורה אמרה שאם בא הוא מת.

*

ונחזור לעניינינו, שזה היה פגם בעבודת נדב ואביהוא, לפי ערך גודל מעלתם, שחצים היו, וגם זיחות הלב בעומק פנימיותם היה נחשב אצלם לגבה לב, עד שתועבת

וממוני שלך, אין אני נותן משלי כלום, ולכן 'וישע ה' אל הבל ואל מנחתו', בשביל שהביא את עצמו וגם מנחתו יחד.

וכבר דברנו במה שאמרו (שבועות לה): שכל הנטפל לה' מלפניו מותר למוחקו, והנטפל מלאחריו אינו נמחק, שהשם מקדשם. ובאור החיים הק' (פ' ואתחנן) ביאר הכתוב ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום (ד-ד), כי בשם הוי"ה אין אות נדבקת ונסמכת לו מלאחריו אלא מלפניו, כגון לה' בה' כה', ואותיות אלו אין בהם קדושה ומותר למוחקם, ואם כן תהיה דביקות ישראל בה' בדרך זה שאין השם מקדשם, לזה גמר אומר 'אלקיכם', פירוש דביקות זה שאתם דבקים בה' אינה כדביקות האותיות שמלפניו אלא כאותיות שמלאחריו, שהם כ"ם של אלקיכם, שהם קדושים כשאר האותיות של השם ע"ש.

והרמז בזה הוא, כי כל אחד מאמין באמיתת אלקי עולם, ועם כל זה ישנם כאלו שאומרים בלבבם, כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל, ואמר עליהם הכתוב (דברים ח-יח) וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. והיינו שמאמין שה' ברא העולם, אבל בפועל כחי ועוצם ידי עושה חיל, אלא שמכיר שצריך סיוע מן השמים שחפציו יצליחו, וזהו נטפל לה' מלפניו, שכחו עושה חיל אלא יש לו גם סיוע מלמעלה, ולכן הוא נמחק, כי אין זה הדביקות הראויה. אבל יראי ה' וחושבי שמו מכירין שהכל הוא מה', ומבלעדו אין לו חיות כלל, והכל יוצא רק מתחת ידו, אלא שהוא עושה בסופו ההשתדלות שנוצטה לעשות מקונו, והוא נטפל לה' מלאחריו, וזהו הדביקות האמיתי שאינו נמחק.

והנה נדב ואביהוא, גלגולו של קין, הביאו כעת קרבנם בזחיות הלב בדמות שהביא קין מנחתו, ולפי גודל ערכם היה פגם שהביאו איש 'מחתתו' (י-א), שזהו משלו, ויקריבו 'לפני' ה' אש זרה, הם נטפלים כביכול מלפניו, לפני ה', שזה היה הפגם בקרבנו של קין, שלא הביא כמו הבל אחיו, אשר הבל הביא גם הוא, ולכן בקרבנם 'לפני' ה' וימותו, כי יש להיות נטפל לה' מלאחריו, שאתה ושלך שלו.

ה' כל גבה לב, ובקרבתם לפני ה' נכנסו במחשבתם שהם כעת כמלאכי מעלה, ולכן וימותו.

אך יש בזה עוד דברים, דהנה בספר הגלגולים (פרק לה) כתוב, כי נדב ואביהוא היו ניצוץ קין, ועתה נתעורר עליהם קנאת הבל ע"ש. (הובא ביד דוד סוף פרשתנו). והדמיון ביניהם לפום ריהטא, כי בקין והבל נכתב בתורה בפעם ראשונה אחר בריאת העולם, הקרבת קרבן לה', והתוצאה מזה היתה מיתת הבל. וכמו כן בנדב ואביהוא, אשר יום חנוכת המשכן היתה שמחה לפניו כיום שנבראו בו שמים וארץ (מגילה י:), הקריבו נדב ואביהוא קרבנם, והתוצאה מזו היתה מיתתם.

ונראה כי הכתוב אומר (בראשית ד-ג) ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה', והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן, וישע ה' אל הבל ואל מנחתו, ואל קין ואל מנחתו לא שעה. ואינו מבואר בהכתוב למה לא שעה אל מנחת קין. וגם הלשון שאמר והבל 'הביא גם הוא' מבכורות צאנו, צריך ביאור, והוי ליה לומר וגם הבל הביא מבכורות צאנו. ופירשו בזה (עיין בשפת אמת), כי בהבאת מנחה לה' יש שני אופנים, חדא, שמחשיב עצמו להנותן וכביכול הקב"ה הוא המקבל, והיינו שהממון הוא שלו, ומנכסיו הוא קונה בהמה, ונותנו מתנה לקונו. שנית, שמכיר שכל מה שיש תחת ידו יש לו בעלים שהפקידו אותו ברשותו, והוא וכל חפציו הכל הוא של ה', וכמאמרם (אבות ג-ז) תן לו משלו (ממה שהוא נתן לך), שאתה ושלך שלו (גם גופך וגם ממונך הם שלו, אלא שהם נתונים אצלך לפקדון), וכן בדוד הוא אומר (דברי הימים א כט-יד) כי ממך הכל (מה שיש לנו הוא ממך) ומידך נתנו לך (חוזרים ונותנים לך משלך) ע"כ.

וזה היה החילוק בין קין להבל, קין החשיב ממונו ונכסיו שהם שלו, והוא נותן כעת לה' מנחה, ולכן לא נתקבל מנחתו, וכמו שאמר הכתוב (תהלים נ"ב) אם ארעב לא אומר לך, כי לי תבל ומלואה, האוכל בשר אבירים ודם עתודים אשתה. ולעומת זה הבל הכיר את בוראו, וקיים תן לו משלו שאתה ושלך שלו, והבל הביא גם הוא, גם את עצמו הביא עמו בקרבנו, שהקריב את ה'אני' שלו, אני שלך

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' יהואל שטערן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב	מוה"ר ר' ישראל חיים שפארן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בנו למזל טוב	מוה"ר ר' אברהם יהודה האפפמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב	מוה"ר ר' פריץ חיים בוימהאפט הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בתו למזל טוב
מוה"ר ר' יוסף הערמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהבנם בנו לעיל התורה המצות	מוה"ר ר' נתן שפיטץ הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' יעקב ברי"ו זינגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב	מוה"ר ר' יואל אשר שווארץ הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב